

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม*

FACTORS AFFECTING THE EMPATHY OF MATHAYOMSUKSA THREE
STUDENTS AT SARABURIWITTHAYAKHOM SCHOOL
SARABURI PROVINCE

พรพิมล วิญญา¹, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์² และ กรกฏา นัคคิม³

Phonpimon Winya¹, Manasanan Hatthasak² and Karakada Nugkim³

¹⁻³มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹⁻³Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: pornpimon.wi@ku.th

วันที่รับบทความ : 3 กรกฎาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 24 กรกฎาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 26 กรกฎาคม 2568

Received 3 July 2025; Revised 24 July 2025; Accepted 26 July 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (2) ศึกษาตัวแปรสำคัญที่ทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 724 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จำนวน 300 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถาม

Citation:

* พรพิมล วิญญา, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ และ กรกฏา นัคคิม. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(4), 486-501.

Phonpimon Winya, Manasanan Hatthasak and Karakada Nugkim. (2025). Factors Affecting The Empathy Of Mathayomsuksa Three Students At Saraburiwitthayakhom School Saraburi Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 486-501.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบสอบถามความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าประสิทธิ์สัมพันธ์เพียร์สัน ค่าทดสอบค่าที ค่าเอฟ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Stepwise

ผลวิจัยพบว่า (1) นักเรียนส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านย่อยบทบาทของเพื่อนที่ดีสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 (2) นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่สูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 (3) นักเรียนส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านย่อยการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 (4) นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในด้านย่อยการเข้าใจผู้อื่นสูงที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 (5) นักเรียนที่อาศัยอยู่กับบุคคลที่แตกต่างกัน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (6) ปัจจัยที่ร่วมกันพยากรณ์ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง เพศ ความภาคภูมิใจในตนเองด้านความมุ่งมั่น และบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยโดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ .76 และทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้ร้อยละ 56.40

คำสำคัญ: ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น, ความภาคภูมิใจในตนเอง, การอบรมเลี้ยงดู, สัมพันธภาพในครอบครัว

Abstract

This research aimed to (1) study the levels of self-esteem, parenting styles, family relationships, and empathy; and (2) identify significant predictors of empathy among Mathayomsuksa 3 students. This study was survey research. The population for this study comprised 724 Mathayomsuksa 3 students in the academic year 2024. The sample group consisted of 300 Mathayomsuksa 3 students from Saraburiwitthayakhom School in the academic year 2024, selected through simple random sampling. The research instruments included a personal data questionnaire, a self-esteem questionnaire, a parenting styles questionnaire, a family relationships questionnaire, and an empathy questionnaire. Data were

analyzed using mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, t-test, F-test, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: (1) The majority of students had the highest self-esteem in the subscale of being a good friend, with a mean score of 4.17. (2) The majority of students experienced a high level of attentive parenting, with a mean score of 3.82. (3) The majority of students had the highest family relationships in the subscale of mutual help and generosity, with a mean score of 3.76. (4) The majority of students had a high level of empathy in the subscale of understanding others, with a mean score of 4.19. (5) Students living with different individuals showed statistically significant differences in empathy at the .05 level. (6) Factors that significantly predicted empathy at the .05 level were self-esteem, gender, self-esteem in terms of determination, and the person with whom the student lived, with a multiple correlation coefficient of .76. These four variables collectively accounted for 56.40 percent of the variance in empathy.

Keyword: Empathy, Self-esteem, Parenting styles, Family relationships

บทนำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่นมีหลากหลาย ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) เป็นหนึ่งในปัจจัยภายในที่มีความสำคัญ Lee Inn-Sook (2019) พบว่านักศึกษาที่มีระดับความภาคภูมิใจในตนเองสูงมีแนวโน้มที่จะมีทักษะการสื่อสารและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Rina Tsuchie และคณะ (2021) ที่พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาอื่น ๆ อภิวัฒน์ แก่นจำปา (2561) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่าระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวและการแสดงออกทางสังคม การอบรมเลี้ยงดู (Parenting styles) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่น Baumrind (1971) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ แบบเข้มงวดกดขี่ (Authoritarian) แบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต

(Authoritative) และแบบตามใจ (Permissive) ซึ่งแต่ละรูปแบบส่งผลต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กแตกต่างกัน Ariana Awiszus และคณะ (2022) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อการพัฒนาทางอารมณ์และสังคมของเด็ก โดยเฉพาะการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น Amare Misganaw Mihret และคณะ (2019) ยังพบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเรียนของวัยรุ่น ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว (Family relationships) เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่น Triana, Keliat และ Sulistiowat (2019) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมในฐานะปัจจัยปกป้องสุขภาพจิตของวัยรุ่น พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย พบว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการแสดงความรักความเข้าใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของ บุตร ฤกษรดา ชี้อตรงและคณะ (2565) ยังพบว่าความเห็นอกเห็นใจระหว่างพ่อแม่กับลูกและสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับทัศนคติและพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากนี้ปัจจัยด้านครอบครัวแล้ว ปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศและบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเช่นกัน Alper Yontar และ Selma Yel (2018) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นอกเห็นใจและระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในประเทศตุรกี พบว่า เพศมีผลต่อระดับความเห็นอกเห็นใจ โดยนักเรียนหญิง มีแนวโน้มที่จะมีระดับความเห็นอกเห็นใจสูงกว่านักเรียนชาย สอดคล้องกับการศึกษาของ Gökap และ Inel (2022) ที่พบว่านักเรียนหญิงในระดับมัธยมศึกษา มีทักษะด้านความเห็นอกเห็นใจสูงกว่านักเรียนชาย บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของวัยรุ่น จิตรารมณ์ ทองกวอด (2555) ได้อธิบายว่าสภาพแวดล้อมในครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมและคุณลักษณะทางจิตใจของวัยรุ่น วัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ทั้งสองคน มีแนวโน้มที่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่และการสนับสนุนทางอารมณ์ที่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขณะที่วัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว หรืออาศัยอยู่กับญาติหรือผู้ปกครองอื่น ๆ อาจมีประสบการณ์ที่แตกต่างออกไป ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจได้

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษา จึงเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของวัยรุ่น ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง และปัจจัยภายนอก เช่น การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว เพศ และบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่เฉพาะ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดสระบุรี มีนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีความหลากหลายทั้งในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยพบว่านักเรียนในที่ปรึกษาของตนเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแตกต่างกันออกไป โดยพบว่านักเรียนบางคนชอบช่วยเหลือเพื่อน มีจิตอาสา มีน้ำใจ แต่ก็พบว่านักเรียนบางคนสนใจความต้องการของตนเองมากกว่าเพื่อนร่วมห้อง เช่น การพูดสื่อสารกันในห้อง นักเรียนพูดกับเพื่อนโดยที่ไม่ได้นึกถึงความรู้สึกของเพื่อนอีกคน ส่งผลให้เพื่อนรู้สึกไม่ดี การทำกิจกรรมร่วมกัน จะมีนักเรียนบางคนไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในห้อง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งภายในห้อง ทำให้ผู้วิจัยที่เป็นครูที่ปรึกษาและเป็นครูแนะแนว ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าใจพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของวัยรุ่นในบริบทเฉพาะ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในกลุ่มวัยรุ่นต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม โดยพิจารณาปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล (เพศและบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน) ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัว ผลการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจถึงอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของวัยรุ่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในกลุ่มวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัวและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

2. เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญในการทำนายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

สมมติฐานการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพใน
 ครอบครัว มีอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ยุทธนา ไชยจุล (2545) กล่าวว่า การฝึกบุคคลให้เป็นผู้ที่สามารถแยกแยะและเข้าใจถึง
 อารมณ์ของผู้อื่น โดยการสังเกตจากสีหน้าและแววตาเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์มาก ถ้าหากเรา
 สามารถอ่านกิริยาท่าทาง ใบหน้า สีหน้า และแววตาของเขาได้ถูกต้องเพียงใดก็จะยิ่งดีต่อตัวเรา
 มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งการเสริมสร้างความเข้าใจ เห็นใจมนุษย์จะต้องประกอบด้วย

1.1 การตระหนักถึงความจริงที่ว่ามนุษย์จะสื่อความหมายออกมา ทางสีหน้าและแววตา
 เป็นส่วนใหญ่ โดยในขณะที่พูดคุยกับบุคคลอื่น ควรพิจารณาดูว่าอารมณ์ที่เขา กำลังแสดงออกมา
 ทางสีหน้าของเขาในขณะนั้นเป็นอย่างไร โดยดูจากสีหน้าว่า สีหน้าของเขาที่แสดงออกมานั้น
 สอดคล้องกับคำพูดของเขาหรือไม่ มีการเปลี่ยนสีหน้าในขณะที่พูดบ้างหรือไม่

1.2 เมื่อมีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานที่สาธารณะ เช่น ร้านอาหารหรือห้างสรรพสินค้าลอง
 สังเกตสีหน้าของผู้คนรอบข้าง โดยยืนอยู่ให้ห่างออกมาพอสมควร และพยายามสังเกตสีหน้าซึ่ง
 เป็นเครื่องบอกถึงอารมณ์ของเขา แล้วลองดูว่าเขาอยู่ในอารมณ์เช่นไร

1.3 แหล่งที่สามารถเรียนรู้การแสดงออกจากใบหน้าของคนได้ก็คือ การเรียนรู้จาก
 เครื่องรับโทรทัศน์ เพราะนักแสดงอาชีพจะถูกฝึกฝนมาให้รู้จักการสื่อความหมายทางอารมณ์โดย
 ผ่านออกมาทางสีหน้าและแววตา ให้พยายามอ่านอารมณ์ของตัวละครว่า ตัวละครแต่ละตัวแสดง
 อารมณ์เป็น แบบไหน เมื่อดูได้สักระยะหนึ่งให้เปิดเสียงแล้วดูว่าอารมณ์ที่ได้คาดการณ์ไว้ก่อน
 หน้านั้นตรงกับเนื้อเรื่องของละครจริงหรือไม่

1.4 ขณะที่กำลังสนทนากับผู้อื่น ให้ลองสังเกตดูสีหน้าของคุณสนทนาว่า คุณสนทนาได้
 แสดงออกถึงอารมณ์ที่ตรงกับคำพูดของเขาหรือไม่

1.5 ขณะที่กำลังสนทนากับผู้อื่น ให้ลองสังเกตและสอบถามดูว่าผู้ที่สนทนาอยู่ด้วยรู้สึกอย่างไร และตรงกับที่เราเข้าใจหรือต้องการจะสื่อออกไปหรือไม่

2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเอง

Heatherton & Polivy (1991) ได้กล่าวว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเกิดขึ้นได้ ต้องขึ้นอยู่กับแรงบันดาลใจของคนและประสบการณ์ของความสำเร็จ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความภาคภูมิใจเช่น ระดับขั้นทางสังคม ลำดับวันเดือนปีเกิด เพศและจำนวนพี่น้อง มีความสำคัญ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่เป็นพื้นฐานของการวิจัยในหลายรูปแบบ ทำให้ตระหนักได้ถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกในตนเองที่แสดงออกมาจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยได้ดำเนินการ โดยมีเป้าหมายของการจัดการความภาคภูมิใจในตนเองและสถานการณ์ที่ต่างกัน โดยพบว่า มีพื้นฐานที่มั่นคง ค่าความนับถือตนเองที่มีความผันผวนเล็กน้อยจะขึ้นอยู่กับผู้ที่เข้าศึกษา ได้รับการมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของบุคคลกับการติดต่อทางสังคม ดังนั้น ผลปรากฏว่าความภาคภูมิใจในตนเองเป็นนิสัยที่ค่อนข้างยั่งยืน

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

Rogers (1972) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูไว้ ดังนี้

1. แบบประชาธิปไตย (democracy) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็น ตลอดจนให้ความรักความเอาใจใส่เป็นกันเอง และให้ความร่วมมือตามโอกาสที่เหมาะสม

2. แบบทอดทิ้ง (rejection) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำเท่าที่ควร มักใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองและปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

3. แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (overprotection) คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณไม่ได้อิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำตามที่ต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูกำหนดไว้ ถูกควบคุมและอยู่ในสายตาหรือถูกคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลือตลอดเวลา

4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ปิยะวดี สิงห์พันธ์ (2544) กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. จำนวนของบทบาท (Number of Role) สัมพันธภาพในครอบครัวซึ่งมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู สมาชิกครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กันหลาย ๆ ด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความเชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมนุญเป็นการสื่อสารแบบเปิด มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมนุญหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึง ความขัดแย้งหรือความโกรธ

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) สัมพันธภาพแบบปฐมนุญจะก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น มันจะไม่สามารถมีจะถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้ง่าย ๆ เป็นปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคน ๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 724 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยได้มาโดย การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างและได้ใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างสูตรของทาโรยามาเน Taro Yamane (1973) ในระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 จำนวน 258 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง แบบสอบถามปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบสอบถามความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เพื่อขออนุมัติในการเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้รับการอนุญาตอย่างเป็นทางการก่อนดำเนินการแจกแบบสอบถาม

2. การชี้แจงและแจกแบบสอบถาม ก่อนแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขั้นตอนการตอบแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมทั้งเน้นย้ำว่าข้อมูลที่ให้จะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น เพื่อสร้างความไว้วางใจและให้ข้อมูลที่ตรงตามความจริง

3. การตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 258 คน ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปีการศึกษา 2567 และใช้เวลาดำเนินการตอบแบบสอบถามในช่วงโมเรียนที่ได้รับอนุญาต

3. การรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วน หลังจากนักเรียนตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดและดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วน ความชัดเจน และความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อคัดกรองแบบสอบถามที่สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

4. การจัดเตรียมข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจะถูกบันทึกข้อมูลลงในระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไป ทั้งในส่วนของการสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดแล้วได้นำมาลงรหัสบันทึกข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐานได้แก่

1.1 ค่าความถี่ (Frequency)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

1.4 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การทดสอบค่าที (t-test) เป็นการทดสอบระหว่างตัวแปรอิสระสองกลุ่ม

3. การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระสามกลุ่มขึ้นไปโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ช่วยหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพภายในครอบครัว

5. วิเคราะห์ความสามารถในการทำนาย ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพภายในครอบครัว โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรทำนายทั้งหมดกับตัวแปรเกณฑ์ในสมการถดถอยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

ผลการวิจัย

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี และ (2) เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญที่สามารถทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจผ่านแบบสอบถามที่ครอบคลุม 4 ปัจจัยหลักและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติหลายรูปแบบ ทั้งเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน เพื่อให้เข้าใจถึงระดับและความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยกับความเห็นอกเห็นใจอย่างรอบด้าน ผลการวิจัยสามารถสรุปและนำเสนอแยกตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1) เพื่อศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง การอบรมเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัวและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีระดับของความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของการรับรู้ตนเองว่าเป็น “เพื่อนที่ดี” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.17 สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างชัดเจน สำหรับด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูในรูปแบบที่มีความเอาใจใส่ (Attentive Parenting) มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

3.82 ซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลที่ให้ความรัก ความอบอุ่น และการสนับสนุนทางอารมณ์ต่อเด็กอย่างเหมาะสม ในส่วนของสัมพันธภาพในครอบครัว นักเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวอยู่ในระดับเหมาะสม โดยเฉพาะด้าน “การให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 บ่งชี้ถึงการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและความรู้สึกผูกพันในครอบครัวที่สนับสนุนพฤติกรรมด้านบวกของนักเรียน และสุดท้าย ในด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของ “การเข้าใจผู้อื่น” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ และเห็นใจความรู้สึกของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความเข้าใจและสันติสุข

2) เพื่อศึกษาตัวแปรสำคัญในการทำนายต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า มีตัวแปรสำคัญ 4 ตัว ที่สามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ (1) ความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวม (2) เพศ (3) ความภาคภูมิใจในตนเองในด้านความมุ่งมั่น (4) บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งทั้ง 4 ตัวแปรนี้สามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้คิดเป็นร้อยละ 56.40 ของความแปรปรวนทั้งหมด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .76 ซึ่งอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนที่เป็นเพศหญิงมีระดับความเห็นอกเห็นใจโดยรวมสูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนที่อาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งมีระดับความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่กับทั้งบิดาและมารดา ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของประสบการณ์ชีวิตและบริบททางครอบครัวที่แตกต่างกันในการส่งเสริมพฤติกรรมความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น อีกทั้งมิติด้านความมุ่งมั่นของความภาคภูมิใจในตนเองยังมีอิทธิพลสูง โดยแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความตั้งใจและเป้าหมายชัดเจนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมได้ดีกว่า ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงบทบาทของทั้งปัจจัยภายในตนเองและปัจจัยแวดล้อมในการส่งเสริมคุณลักษณะความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมมีระดับของความภาคภูมิใจในตนเอง การยอมรับเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในมิติของการเป็นเพื่อนที่ดี การเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัวและการเข้าใจผู้อื่น แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบทางจิตสังคมและบริบทครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะความเห็นอกเห็นใจของเยาวชนในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นวัยที่เปิดรับการหล่อหลอมจากทั้งครอบครัว โรงเรียน และกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะความภาคภูมิใจในตนเองเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม การที่นักเรียนรู้สึกว่าเป็น “เพื่อนที่ดี” ย่อมสะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับผู้อื่น อันเป็นปัจจัยส่งเสริมคุณลักษณะด้านความเห็นอกเห็นใจ ขณะที่รูปแบบการเลี้ยงดูที่เอาใจใส่ของผู้ปกครอง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของนักเรียนโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาวี ศิริมงคล (2561) ที่พบว่าบรรยากาศครอบครัวที่อบอุ่นและการสื่อสารที่ดีสัมพันธ์กับพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจ และยังสอดคล้องกับ ณัฐวดี ละออสุข (2561) ซึ่งระบุว่า การยอมรับเลี้ยงดูแบบอบอุ่นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความเห็นอกเห็นใจของบุตร การที่นักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่เกื้อกูลและมีการให้ความช่วยเหลือกัน ย่อมทำให้พวกเขามีต้นแบบพฤติกรรมที่เน้นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถถ่ายทอดทักษะเหล่านั้นออกมาในสังคม โรงเรียนและกลุ่มเพื่อนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งปัจจัยภายในตนเองและบริบทครอบครัวต่างมีส่วนสำคัญร่วมกันในการหล่อหลอมทักษะความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ตัวแปรสำคัญที่สามารถร่วมกันทำนายความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวม เพศ ความภาคภูมิใจในตนเองด้านความมุ่งมั่น และบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเห็นอกเห็นใจได้ร้อยละ 56.40 สะท้อนให้เห็นว่า ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นตัวแปรพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะมิติของความมุ่งมั่นซึ่งแสดงถึงแรงจูงใจภายใน ความตั้งใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของการเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง สำหรับความแตกต่างทางเพศที่พบว่าเพศหญิงมีระดับความเห็นอก

เห็นใจสูงกว่าเพศชาย อาจอธิบายได้ด้วยบทบาททางสังคมและการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้ความสำคัญกับการแสดงออกทางอารมณ์ของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ขณะที่ตัวแปรด้านบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย พบว่า นักเรียนที่อยู่กับบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าผู้ที่อยู่กับทั้งบิดาและมารดา ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่ท้าทายและการใกล้ชิดกับผู้ดูแลหลักที่มีบทบาทสูงกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภัศร อินทร์จันทร์ (2564) ที่พบว่าความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำนายพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจได้อย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ ศิริพร นาคสุวรรณ (2563) ที่พบว่าภาวะหมดไฟทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาแพทย์ ทั้งนี้ยังได้รับการสนับสนุนจาก ชลธิชา ศรีอินทร์ และอัจฉรา ศรีพันธ์ (2567) ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถส่งเสริมทักษะความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจากผลการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่าทั้งปัจจัยภายใน (ความภาคภูมิใจในตนเอง) และปัจจัยภายนอก (บริบทการเลี้ยงดูและครอบครัว) ล้วนมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการอยู่ร่วมในสังคมที่มีคุณภาพ

จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนมิได้เป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาเชิงจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนจากทั้งภายในตนเองและบริบทภายนอก อันได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง การเลี้ยงดู สัมพันธภาพในครอบครัว และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งล้วนมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกันอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านย่อยบทบาทของเพื่อนที่ดี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านย่อยบทบาทของเพื่อนที่ดี มีสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านย่อยการให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในด้านย่อยการเข้าใจผู้อื่น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ประกอบด้วย 1. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมพี่สอนน้อง เวที

แสดงความสามารถ หรือกิจกรรมผู้นำ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพและได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครู ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น 2. ครูแนะแนวควรจัดกิจกรรมแบบกลุ่มสัมพันธ์หรือกิจกรรมแนะแนวที่เน้น การเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้การสื่อสาร การฟังอย่างตั้งใจ และการมองโลกจากมุมมองของผู้อื่น ซึ่งจะส่งเสริมทักษะความเห็นอกเห็นใจอย่างเป็นรูปธรรม 3. ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาควรส่งเสริมกิจกรรม “เพื่อนที่ปรึกษา” และ “ชมรมจิตอาสา” เป็นกลไกในการพัฒนาทักษะความเข้าใจผู้อื่น โดยให้รุ่นพี่ดูแลรุ่นน้องหรือร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเป็นเวทีฝึกฝนทั้งความรับผิดชอบ ความเอื้ออาทร และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1. ศึกษาตัวแปรอื่นที่สัมพันธ์กับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียน เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) หรือทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องและส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนที่สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป 2. ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสาน การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสังเกตพฤติกรรมเพื่อเข้าใจปัจจัยและกระบวนการที่ส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจได้อย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กวินารัตน์ สุทธิสุคนธ์, จิราพร ชมพิกุล และเกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวไทย. วารสารบริหารท้องถิ่น, 10(2), 151–168.
- จิตราภรณ์ ทองกวด. (2555). พัฒนาการของวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา ศรีอินทร์ และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2567). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะความเห็นอกเห็นใจในโลกดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขนาดพิเศษ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารการศึกษา, 11(3), 478–491.

- ณัฐวดี ละออสุข. (2561). พฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครองกับระดับความเห็นอกเห็นใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารจิตวิทยา, 34(2), 88–104.
- ยุทธนา ไชยจุลกุล. (2545). การพัฒนาทักษะทางอารมณ์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจผู้อื่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะวดี สิงห์พันธ์. (2544). จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภัสสร อินทร์จันทร์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 14(1), 59–71.
- ศิริพร นาคสุวรรณ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษาแพทย์ชั้นคลินิก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารการแพทย์และสุขภาพ, 6(1), 42–53.
- ลภัสรดา ชือตรง, ชุติมา กลิ่นหอม และปวีณา ธรรมศักดิ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความเห็นอกเห็นใจภายในครอบครัวกับทัศนคติของวัยรุ่นในเขตเมือง. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 27(2), 88–102.
- วิภาวี ศิริมงคล. (2561). อิทธิพลของปัจจัยทางครอบครัวต่อพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(2), 101–112.
- อภิวัฒน์ แก่นจำปา. (2561). การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคตะวันออก (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Alper Yontar, & Selma Yel. (2018). The relationship between empathy and responsibility levels of 5th grade students: A sample from Turkey. International Journal of Education & Literacy Studies, 6(4), 76–84.
- Awiszus, A., Koenig, M., & Vaisarova, J. (2022). Parenting styles and their effect on child development and outcome. Journal of Student Research, 11(3), 1–10.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. Developmental Psychology, 4(1, Pt.2), 1–103.
- Gökap, A., & Inel, Y. (2022). An analysis of secondary school students' empathy skills in terms of student- and school-related variables. Educational Policy Analysis and Strategic Research, 17(1), 40–57.

- Heatherton, T. F., & Polivy, J. (1991). Development and validation of a scale for measuring state self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 895–910.
- Lee, I. S. (2019). Study on self-esteem, communication skills, and empathy in junior college students. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 20(10), 358–365.
- Rogers, C. R. (1972). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Triana, R., Keliat, B. A., & Sulistiowati, N. M. D. (2019). The relationship between self-esteem, family relationships and social support as the protective factors and adolescent mental health. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(1), 41–47.
- Tsuchie, R., Hiramatsu, Y., Sano, A., & Nakazawa, Y. (2021). The role of self-esteem and social support in adolescent mental health: A cross-sectional study of Japanese junior high school students. *Asian Journal of Psychiatry*, 56, 102547.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.